

ANNO DOMINI DCCCLXXXII.

BERNERUS

ABBAS HUMOLARIENSIS.

NOTITIA HISTORICA.

(Apud Fabricium, Bibliotheca med. et inf. Lat.)

Bernerus, ex monacho S. Remigii Rhemensi abbas Humolariensis in Vermanduis Galliae, ordinis S. Benedicti, circa annum 964 scripsit Vitam sanctae Hunegundis, defunctae anno 650, quae obvia apud Surium 25 Augusti et sincerior apud Mabillonium Act. Bened. Sæc. II, pag. 1018, cum historia translationis Sæc. V, p. 215.

BERNERI ABBATIS

DE VITA SANCTÆ HUNEGUNDIS

VIRGINIS HUMOLARIENSIS.

(Apud Mabill. Acta Sanctorum ordinis S. Benedicti, Sæc. II, pag. 1018.)

OBSERVATIO PRÆVIA.

A quo auctore quove tempore scripta sit B. Hunegundis Vita, non omnino est exploratum. A scriptore subæquali fuisse litteris commendatam suspicari quis posset ex his prologi verbis : « Cujus (Hunegundis) aggredior vitæ gestorumque pauca describere, prout comperi a fidelibus enarrari. » Verum eo loquendi genere auctor se aliorum relatione seu traditione potius quam scripto hanc historiam didicisse satis innuit. Episcopum fuisse auctorem putavit Surius, qui hanc Vitam stylo politiori primus edidit. At licet in prologo *Sacerdotum se ultimum* dicat biographus, quo nomine apud veteres episcopi plurimum designantur; tamen eo loci presbyterum exprimi, et forte Bernerum abbatem Humolariensem primum, verisimile putamus. Nam Bernerus ipse exaravit B. Hunegundis historiam translationis, quæ in cod. ms. monasterii S. Theoderici Remensis huic Vitæ subjicitur, non continua serie, uti apud Surium, sed distincta et prolixiori narratione. Hanc in eodem cod. sequitur *Historia mutationis* ab alio auctore condita, in qua hæc verba de Bernero : « Cujus inventionis necnon et translationis descriptionem simulque miraculorum insignia inibi divinitus declarata volentibus agnoscere, claro stylo luculentoque sermone studuit elucubrare piæ memoriæ domnus abbas Bernerus, qui Deo disponente, primus huic successit locello, pulsus ob obscena carnalis voluptatis lenocinia quæ ibi erant monialibus. » Quod anno 948 contigisse suo loco dicemus. Est autem Humolariense monasterium, vulgo *Humblières*, prope muros Augustæ Veromanduorum ad Suminam, cujus monasterii primordia et auctores ignorantur. Istius Vitæ exemplum duplex, unum integrum, aliud mutilum cum accepissemus, diversi auctoris fetum esse primum existimavimus; at re maturius expensa non duplex, sed una eademque lucubratio visa est. Hinc corrigendum id quod in præfatione Sæculi I, Bened. de duplici Vitæ S. Hunegundis scriptore diximus.

PRÆFATIO AUCTORIS.

1. Beatorum ac venerandorum Patrum memoranda A Nempè ex his genus victoriæ exstitit egregium, quo descriptio, qui membra et versutias callidi hostis diabolus cum suis armis omne perdidit dominium, evangelico perculerunt gladio, interiorem nostrum et per quod primi parentes vitæ sensere dispendium, hominem divino perflatur alloquio: nec minus exteriorem et corruptibilem nostrum gravi affectum eloquio materna ac virginalis incluta vegetatur collatio. est imperium. Eadem ergo natura, quæ viro gustum necis obtulit, etiam per sanctas virgines omnibus

vitii parcimoniam propinavit: et quæ primum facile consentit ut caderet, et mater calamitatis existeret; postmodum per Christi gratiam fortiter restitit ut zabulum prosterneret, sororque et mater Domini Salvatoris gratis electa feliciter fieret. Hujus igitur divinæ gratiæ sortem adepta gloriosa virgo Hune-gundis, ab immaculato divini fontis utero renata prodiit, educata catholiciæ sinu matris Ecclesiæ, cu-

A jus aggredior Vitæ gestorumque pauca describere, prout comperi a fidelibus enarrari. Obsecro itaque me principem peccatorum et sacerdotum ultimum vestris precibus suffragari, quatenus mihi sanctus dignetur adesse Spiritus, qui et facinorum nostrorum maculas debeat, et linguam ad enarranda quædam virginis gesta disertam efficiat.

INCIPIT VITA.

2. Summa et incomprehensibilis providentia Divinitatis, cum ex sua omnipotentia mundi principem debellaret, ejusque versutias penitus extirpare dis-poneret, eum non solum potenter superavit atque arma abstulit, verum etiam ipsis armis misericor-diter tam præclaram contulit flagrantiam, ut fugarent ac delerent sordidissimi principis dominia, fierentque Christi luminaria quæ fuerant pridem arma tene-brosa. Tali igitur ordine mundi sceptrum crudelissima immutantur, omnisque portio tenebrarum suis cum satellitibus tanto jubare restinguitur, oriturque per pagella nova lux et gaudium, submittentem colla Regi regum, et paulatim a solis ortu usque ad oc-casum Christi divulgatum est imperium. Inter quos gens Francigena, multis actuum insigniis splendida ac triumphis multis famosissima, licet Christo fide sancta tardius occurreret, tamen ut persensit Domini clementiam, cœpit passim pullulando novam atque sanctam Deo Patri prolem gignere. Ex cujus jam sacratissimo consortio sancta mater atque virgo Christi dilatata est Ecclesia, quæ oblita domum pa-tris atque populum, unitati trinæ sinum cordis ob-tulit, unde sibi immaculatus Dominus impollutam consecravit familiam.

3. Ergo tellus Franciæ, pagus scilicet Vermandensis, præpollentissimi martyris Quintini decorata suffragiis, anhelabat totis viribus ut offerret Domino munus gratum in odorem suavissimum. Quo in pago, atque villa quam Lembaidis nominant, sancta virgo Hune-gundis generosa nata est prosapia, quæ pro-cessit velut virgula sumi ex aromatis myrrhæ et thuris et universi generis pigmentorum, dum nobi-libus et Christum colentibus prodiit parentibus. Hanc e sacro fonte ferunt elevatam ab Eligio ponti-fice Noviomensis ac Vermandensis Ecclesiæ, ubi sumpsit veri sponsi arrham, simulque vestem pre-tiosam immortalitatis signo candidatam et triumpho passionis perlustratam, atque castæ charitatis or-dine regiam et sacerdotalem coronam mysticam. Ubi etiam in septem gradibus baptismatis septem comprehendit dona Spiritus sancti, episcopali bene-dictione confirmata et sancto chrismate delibuta. Quibus undique fulta vivere studuit juvenula per septima dierum curricula, ut septem septies au-gmentatis et monade supposito, jubilæi fructum in præsentem vitam acquireret: hocque duplicato corpore

B et anima post peractum vitæ cursum fructum car-peret centesimum sacratissimis virginibus consecra-tum. Unde quia erat gloriosæ indolis progenie, ab ipsis incunabulis fertur esse desponsata cœqualibus natalibus: sed dilecta magis sponso cœlesti terrestris confunditur, occultoque Dei judicio mortis confinio clauditur.

4. Postquam vero cœpit sancta virgo esse adole-scens corpore candidoque vultu atque flava facie, desponsatur rursus a quodam nomine Eudaldo ge-nerosæ stirpis homine, a quo variis est dotata spon-salibus cum mancipiis et villulis: quæ omnia licet a parentibus coacta, vultu tamen placido et mente casta perferens, meditabatur jamdiu animo, qualiter se et sua Christo sponso traderet dotalia, fieretque sanctimonialis femina sub tutela sanctæ matris Vir-ginis, insignita capitis velamine, ut cum adolescen-tulis veri regis valeret edicere: *Nigra sum sed for-mosa, filiæ Jerusalem, ideo dilexit me Rex, et in-troduxit me in cubiculum suum (Cant. 1)*; et iterum: *Nolite me considerare quod fusca sim, quia decolo-ravit me sol (Ibid.)*. Talis intentio et tam præclarum exercitium versabatur sedule in præcordiis puellari-bus, flosque Genitricis virginalis in hac sancta redo-lebat virgine, radiantes plurimæ virtutum gratiæ ex virgineis successibus.

5. Deinde cum sanctum suæ mentis propositum ad effectum operationis vellet perducere, sapienti usa consilio, sponsum qua potuit arte tentavit sua-viter emollire, ac demulcendo subtilitate ingenii ab amplexibus omnino divellere. Cui talia blandissimis alloquens vocibus dixit: O dulcissime atque aman-tissime conjux, quoniam Christianissimis et ortho-doxis parentibus geniti sumus, non decet nos coin-quinari ac libidinis commistionibus pollui, velut gentes quæ ignorant Deum, et sicut equus et mulus quibus non est intellectus. Placeat tibi, precor et contestor per Dominum, meum salubre consilium, meisque te accomoda dictis, et quæramus mutuo qualiter nostra Deo placita efficiantur conjugia, ut de nobis non terrena sed progenies cœlestis emer-gat. Decet enim nimiumque valet nos apostolorum principem expetere, atque loca sancta circuire, ut saltem fusa super nos benedictione apostolica fiat nobis vita longa, salus continua, opulentia in rebus, fecunditas in propagine, tranquillitas in diuturna

pace. O beata virgo, o superni Regis sponsa, quam devota diceris! Ecce dicis quasi optans tibi mundum efflorescere, quem in corde jam despectum funditus spreveras, et velut sterens marcidum quod penitus calcaveras. Quid plura? ita quidem est delusa sollicitudo nuptialis, atque protelata dies matrimonii; et cum debuerant præparari nuptialia, præparantur sumptus et vehicula tanto itineri necessaria. Nam quia erat virgo tenerrima, et tam voluntate quam ætate innuba, idemque sponsus timoratus et Christicola, acquievit placide; et ut cognovit non esse fas resistere, etiam ipse cœpit esse auctor itineris, optans et exorans ita sibi cuncta evenire, ut audierat affatibus puellulæ.

6. His rite peractis et paratis omnibus quæ ad usum vel ad victum forent congrua cunctis iterantibus [itinerantibus], gratias agentes Deo viam pergunt publicam; sponsus pompa sæculari hilaris et alacer extrinsecus, virgo multo gaudentior lætabatur intrinsecus. Cuncta quippe ei Christus tribuebat prospera, cui jam cum fide vera, spe et charitate integra, famulari semper suam devovebat animam, poscens Jesum Christum tacitis precibus custodiri cor et corpus immaculatum, ne confunderetur illecebrosis voluptatibus. Ore tacito mens orabat, et protegentem se Dominum cordis oculis conspiciebat. Suavissimis alloquiis legiones sanctas angelorum evocabat suum in auxilium, et cum lacrymis sibi adesse poscebat omnem chorum agminum cœlestium. Exauditur Dei famula, et comitante illi divina misericordia, superni respectus promeruit majora solatia. Sacrosancta utique præsidia sibi mox adesse persensit, quæ defensam omnibus incommodis Romæ præsentarunt apostolicis conspectibus, cum omni integritate fidei et corporis. Cumque percunctarentur loca urbis mundi dominæ, et superbo fastu sponsus cum sodalibus undique circumseptus, varia sanctorum circuiret pignora; illa vitans arrogantiam comitatum, sola ibat ad apostolorum limina. Sponsus eam æstimabat repausare præ multæ viæ lassitudine: illa velut mente renovata ac robustior effecta, omnia foris et intus urbis Romæ circuibat oratoria. Ille ergo ruitura oculo corporeo mirabatur ædificia urbis Hiericontinæ; hæc in perpetuum mansura mentis intuitu invisebat clara mœnia cœlestis Hierosolymæ, semper ob amorem patriæ cœlestis in orationibus et vigiliis ac jejuniis ante apostolorum limina solo recubans, et vix ad hospitium rediens.

7. Inde spretis rebus transitoriis relictoque sponso cum suis omnibus, pernox erat in orationibus, corpus vigiliis et inedia macerans, et omnia quæ habere poterat pauperibus erogans: sicque monacha efficitur quæ sponsa putabatur; et terrestris copula cum omni pompa dejicitur, cum a superis castitas virtutum regina diffunditur. Erat certe gaudens quasi quod optaverat diu possidens, unde nec ad momentum poterat relinquere quæ cum tanta claritate meruit invenire. Adveniente denuo die stationis apostolicæ, provoluta est pedibus antistitis sanctæ catholicæ

matris Ecclesiæ, offerens protectam virginitatem Christo Domino ad exemplum Genitricis virginis, et exostulans se sacrari sigillo castimonie et capitis velamine sub tutela et servitio incomparabilis Virginis Mariæ. Cujus benignissimam intentionem et devotionem pius Pater audiens et a Domino ejus mentem illustratam intelligens, voce lacrymabili admirans tantam in puella sapientiam, dixisse fertur: « Benedictus es, Domine Deus omnium, qui in toro virginali mentis castæ et corporis tuum locas domicilium, et in sexu fragilis materiæ numerosa operaris mirabilia. Laudem ergo tibi generaliter loquatur lingua omnium, quia dignum est in talibus gestis attollere te Dominum universorum. Equidem te, Domine, super his in æternum laudabo, et glorificabo nomen tuum in sæcula. »

8. Et conversus ad Dei castam virginem inquit ita inquit: « Cujas es puella, vel a quibus oris advenisti replica, nomenque tuum et fidem tuæ gentis pariter designa. Æstimo enim te nobilissima stirpe progenitam, et ab ipsis infantie cunis ecclesiasticæ disciplinæ litteris eruditam. » Ad hæc illa mente et facie serenissima submisso vultu, tali orsa est alloquio: « Si de gente, Pater, quæris, et domine, ego gentis sum Francicæ, atque Hunegundis dicor nomine, et in pago nata sum Vermandensi, a quo delata huc veni. Educata equidem sum parentibus Christicolis, et contra velle meum, et, ut credo, Dei placitum, sponso tradita sum juvenculo, quem postpono et devoto devincta Christi charitate, quo ducente et favente, toto corpore sum integra atque mente impolluta. Illi me devoveo qui creavit universa, atque fidem quam requiris ipsi servo integram. Quam si plane vis audire, pandam tibi, Pater optime, quia, licet barbaras sim natione, tamen hanc fatemur fidem veram atque sanctam, quæ nobis in fine temporis est delata ab hac sancta sede apostolica et catholica matre Ecclesia. Ecce etenim tua sanctitas dum a nobis fidem exigit, videtur nobis quasi Christus a Samaritana aquam fontis postulet: qui dum tali dignatus est perfrui alloquio, innuit latenter quod neminem a fide ulla potest regio repellere. Unde nos quia fidem non erubescimus, de provincia nequaquam confundimur, cum David præcipiat omnes gentes plaudere manibus et jubulare Deo in voce exultationis, etc. Verumtamen quoniam apostolicis institutionibus monemur ut omnibus poscentibus rationem de spe et charitate quæ in nobis est proferamus, non moremur diutius gloriam fidei nostræ tuæ beatitudini paucis demonstrare. Credimus quippe et confitemur absque principio temporis et sine summum et incircumscriptionem Spiritum, unum omnipotentem esse Deum, juxta quod ait Moyses: *Audi, Israel: Dominus Deus tuus Deus unus est* (Deut. vi). Unus est, inquam, Deus Pater ingenitus, unus Filius ejus unigenitus, unus Spiritus sanctus ab utroque procedens, Patri et Filio coæternus, sed semper idem Pater Deus, Filius Deus, Spiritus sanctus Deus, a

quo omnia, per quem omnia, et in quo sunt omnia, et sine quo factum est nihil. Hæc tripartita conjunctio et conjuncta divisio, et in personis excludit unionem, et in personarum distinctione obtinet unitatem. Non autem sicut tres personas, ita et tres deos credimus, sed in tribus personis unam Deitatem confitemur: Trinitatem sanctam credimus in subsistentibus personis, unitatem vero in natura et majestate ac substantia Deitatis. Omne igitur quod est, in duo dividimus. Absque sola nempe Trinitate omne quod in cœlis terrisque et mari potentatur vel agitur vel movetur, creaturam esse credimus et fatemur, Deum vero solum creatorem. Filium quoque Dei credimus in novissimis temporibus conceptum esse de Spiritu sancto et natum ex Maria virgine, carnemque naturæ humanæ et animam suscepisse. In qua carne crucifixum et sepultum ac resurrexisse a mortuis credimus et fatemur, et in eadem ipsa carne, licet alterius gloriæ, post resurrectionem ascendisse in cœlum, unde judicem venturum expectamus vivorum et mortuorum. Carnis quoque nostræ resurrectionem fatemur integram atque perfectam, in qua nunc vivimus et movemur in præsentī vita, et in ipsa aut pro bonis actibus consequi honorum præmia, aut pro malis sustinere pœnarum supplicia. Pœnitentiam peccatorum plenissima fide profitemur, ac velut secundam gratiam suscipimus, juxta quod apostolus dicit ad Corinthios: *Volui per vos venire, ut secundam gratiam haberetis (II Cor. I)*. Hic est fidei nostræ thesaurus, quem signatum ecclesiastico symbolo custodimus, quod in baptisate suscepimus. Sic coram Deo corde credimus, sic coram omnibus hominibus ore confitemur, ut hominibus fidei sua cognitio faciat, et imago sua Deo testimonium reddat. »

9. Hæc et alia hujuscemodi innumera fidei sacramenta palam omnibus replicans Hunegundis virgo devotissima, auribus astantium salubre commercium præstitit, et faucibus virgineis optabile silentium. Tunc venerabilis pontifex summæ sedis apostolicæ, reputans non sonare hominem, sed potius intelligens sanctum resonare Spiritum castis in visceribus, coram cunctis ita fatur: « Benedicta filia tu a Domino Deo exercituum, quæ in tua mente pura jucundum Deo præparasti habitaculum. Non oportet ergo sanctum contristari Spiritum, cujus mens pudicâ creditur esse sacrarium. Apostolus enim dicit, quia caste viventes templa sunt Spiritus sancti (I Cor. XII), et ideo quisquis templum Dei violaverit disperdet illum Deus. Multum est in te venerandus ille artifex summus, qui operatur omnia in omnibus, dividens singulis prout vult. Eia virgo casta, eia mens pudica, suscipe quod amoris æterni proficiat; oblata etenim tibi a viro corruptibilis specie pietatis munuscula projecisti: suscipe nunc

(2) Martinum I designat Ecclesia San-Quintinensis in lectione 4 Breviarii. Quod quidem stare non poterit, nisi Eligius priusquam esset episcopus Hune-

per nostram benedictionem tibi a Domino concessa dotalia, per quæ sponsam Christi te in æternum recognoscas, et transitoria contemnendo, sempiterna gaudia comprehendas. Ille enim in tua mente quid facies prospicit, et quam decenter ejus virgines comiteris attendit. Propterea ab adolescentulis ipsius ut diligaris vehementer decerta, et post odorem unguentorum illius currere festinanter anhela, semper pro concessis Domino gratias referens, et pro concedendis humiliter exorans. Hortorque te habere in memoria quæ possidere concupiscis in vita æterna, ut cujus te sponsam fateris in terra, ejus amplexibus perfrui merearis in perenni gloria. »

10. His dictis velum capitis ac reliqua indumenta in humilitate castitatem cordis et corporis ac contemptum mundi significantia super sanctum altare composita sanctus papa (2) benedixit, atque more sancto consecrans effusa benedictione eam Christo servitutam, ut poposcerat, jure dedicavit. Et conversus ad Dominum et exorans dixit: « Respice, Domine, super hanc famulam tuam, ut sanctæ virginitatis propositum, quod te inspirante suscepit, te gubernante custodiat. Sit in ea, Domine, per donum Spiritus tui prudens modestia, gravis lenitas, casta libertas: ferveat in charitate, et nihil extra te diligat. Laudabiliter vivere studeat, et laudari non appetat. Te timendo super omnia amet, et amando in omnibus te timeat. Tu ei, Domine, sis gaudium, tu in mœrore solatium, tu in ambiguitate consilium. In injuria sis defensio, in paupertate abundantia, in jejunio cibus, in infirmitate medicina. Quod est professa custodiat, ut hostem antiquum devineat, et vitiorum sordes expurget, quatenus centesimo fructu cum decore virginali ac virtutum lampadibus exornetur, et ad electarum virginum consortium pervenire mereatur. » Cumque omnes respondissent, *Amen*, sanctus antistes osculans caput sanctæ virginis Hunegundis dimisit eam in pace.

11. Hæc audiens Eudaldus, qui pridem vocatus fuerat sponsus, cum cognovisset se contemptum a virgine indignatus est animo, et cunctis sensibus anxari cœpit, volvens in animo cum nimia æstuatione ut eam gladio transverberaret. Sed timens incurrere periculum homicidii, territusque audita sententia sermonis apostolici quam retulimus, quia non oportet sanctum contristari Spiritum, cujus sancta virgo erat domicilium, juxta Pauli vocem ubi dicit, quod caste viventes templa sunt Spiritus sancti (I Cor. III): ideoque quisquis templum Dei violare tentaverit, disperdet illum Deus, pœnitentiæ ductus non est eam ausus contingere diutius. Missis itaque nuntiis, sanctam virginem sprevit a consortio et a comitatu suæ reversionis, derelinquens illam solam via publica, et subtrahens illi omnia ad tanti itineris necessaria. Privata virgo humano solatio, gundem ac sacro fonte levaverit. Ante enim sedi Noviomensi præfuit Eligius quam Martinus Romanæ,

cœpit viriliter agere et confortari in Domino, dicens illa Psalmographi cantica : *Dominus pascit me et nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit, etc.* (*Psal. xxii*). Deduxisti enim me in portum voluntatis tuæ : misericordia tua, Christe, obsecro præcedat, et subsequatur me, ut merear pervenire ad optatum servitium sanctæ virginis Mariæ. Et ut inhabitare valeam in tabernaculo tuo in sæcula, protegar rogo in velamento alarum tuarum.

12. Igitur hæc expleta oratione, cœpit sola proficisci, et ad voluntatem Dei Gallias remeare, lustrans devia et pervia, atque poscens sibi semper adfore sanctorum præsidia, derelicta siquidem humano solatio, sed suffulta et protecta Christi comitante gratia. Erat namque pergens in itinere, quasi jam degens sub monastico regimine, vel ut dicam altius, quasi sanctus eremicola Christo famulans in remota eremi solitudine. Diebus quippe festis utens pane solo et aqua parcissima, reliquis pane cineribus commisto et herbarum arborumque pastionibus defessum refovebat corpusculum. Unde quod per sanctam virginem Dominus dignatus est operari miraculum, non est nostro silentio transeundum.

15. Cum prædictus Eudaldus nimia indignatione stomachatus se contemptum omnimodis comperisset, et in sanctam virginem vellet sed non auderet gladio insurgere, accepto consilio a quodam quem secum duxerat itineris socium, concite ad paternam remeare disposuit hæreditatem, vendens et distribuens onerosa, ut citius transmigraret ad propria. Hoc utique pertractansolvebat in animo, ut omnia patrimonialia et jura hæreditaria virginis venderet, et quæ vendere non posset in nihilum redigeret, et sic funditus ea cum omni suppellectili et mancipiis extirparet. Itaque cum velocissimis equitibus [equis] expeditam cœpit carpere viam, efferens se totum perficere in opere, quod olim doloso conceperat corde. Quod sanctam virginem nequaquam latere potuit, quæ Dominum scientem omnia in cordis hospitio locare curavit. Itaque Dei ancilla, divino instinctu permota atque afflatu sancti Spiritus vigorata, ut erat pedes, cunctis equitibus et turribus velocior efficitur, imò per aliam viam gradiens, omnes et antevolans, veloces præcesserat currus. Denique prior in terram suæ nativitalis pervenit, et omnia sua pro voto et libitu in loco quem vulgo dicunt Humolarias, sanctæ Dei genitricis Mariæ seque simul ut optaverat servitium inibi Christo dum adviveret contradidit.

14. Non post multum vero temporis persecutus idem Eudaldus ad votum explendum devenit, seque omnium rerum virginis possessorem et dominum prætulit, nesciens quod jam transissent omnia in cultum Dei et sanctæ Dei Genitricis tutamina. Qui cum cognovisset eventum rei, et tam auditu quam visu didicisset acta virginis veridica, reversus in semetipsum, secum tacitus mirari cœpit et venerari, recolens quæ et quanta per sanctam virginem Dominus sit operatus miracula. Unde quales potuit mox Deo laudes et gratias retulit, qui ab actu et tactu

A malo eum custodivit, ne peccaret in sanctam virginem, et furentem in reversione non permisit merito occumbere. Dignos igitur fructus poenitentiae peragens super his quæ gesserat in virginem, non poterat invenire quibus laudibus eam extolleret, vel quibus muneribus ejus faciem complacaret, ut vel ab ea videri mereretur, aut ipsa pro eo preces Christo fundere dignaretur. Tandem salubri reperto consilio, semetipsum in humilitate cordis et corporis obtulit, ac prostrato corpore coram sacro altari Dei genitricis Mariæ veniam de commissis expoposcit : conversoque vultu quo residebat virgo cælebs, poscit sibi misereri, multumque precatur ut quem pridem voluerat habere sponsum, saltem tunc dignaretur suscipere servum. « Quoniam me, inquit, ad injuriam corruptibilis amatoris non postposuisti, nec mihi qualemcunque personam potentem aut infirmam præposuisti, sed regem sæculorum et creatorem omnium mihi prætulisti, tibi que sponsum cælestem in toro virginali ascivisti, ecce memet atque mea gratanter offero illi : et quæ tibi olim contuli dotalia, trade sponso vero Jesu Christo in sororum egenorumque alimoniam. Ego, inquam, dum advixero, dumque corpus hoc gestavero, tuus procurator in exterioribus esse curabo, et post mortem omnem meam suppellectilem cum rebus et mancipiis per hoc auctoritatis testamentum perpetualiter trado in honorem Dei omnipotentis atque sanctæ Dei Genitricis virginis. » Et confirmans testamentum hujusmodi voce palam omnibus dixit : « Hæc a me nunc suscipe, virgo castissima, meumque cadaver in hoc loco tumultandum tuis precibus impera, ut cum te rex supernus ac cælestis sponsum in thalamum transduxerit virgineum, ego veste nuptiali circumdatus atque agni vellere niveo succinctus, inter convivas mensæ regis particeps vitæ cælestis apparere merear vel ultimus. »

15. Obtinuit ergo quod expetiit et cum sancta animi devotione incolumis remeavit ad propria. Cui Dominus bene vivendi contulit efficaciam, ejusque votum ad optabilem perduxit effectum. Nam devotus Deo, ultra quam fuissent necessaria sacratissimæ studuit subministrare virgini, pariterque in statuto xenodochio victus et vestitus præbuit alimoniam. D. Fultus deinde multimoda Christi virtute, ac deducens tempus vitæ in hujusmodi operatione, exutus est præsentis sæculi contagio, ac perfunctus luce transitoria, audivit de supernis vocem sibi hæc loqui : *Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam ; eris princeps decem civitatum.* Tunc beata virgo Hunegundis, mentem sanctam cum oblatione sacrificii per sacerdotum manus Regi regum Christo obtulit, deprecans et exorans subvenire illi sanctos angelos, ac locari ejus spiritum inter choros-agminum cælestium. Corpus vero poni jussit in feretro ac deferri ad se fecit infra monasterium, et in condigno et optato tradiit sepulturæ loco.

16. Post cujus abscessum, arctiori se submisit

vitæ et Christi servitio, puniens atque deslens cogitata seu nociva jam peracta opera, crebrisque jeuniis ac vigiliis tundeat corpus fatigatum, memorans quia non qui cœperit, sed qui perseveraverit salvus erit. In hac denique sancta animi meditatione ac devota fidei operatione moriens mundo et vivens Christo, totum tempus vitæ suæ duxisse fertur, adeo ut plerumque videretur causari et dicere illud propheticum : *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est, etc. (Psal. cxix)*. Cujus longanimum sanctamque peregrinationem superna considerans clementia, ejus petitioni desiderantissimæ satisfacere disposuit, ut quod hactenus viderat per speculum et in ænigmate jam tunc inciperet facie ad faciem cernere.

17. Quadam namque die dum solo recubans manus extensas teneret in oratione, percussa est corporis gravedine ac nimio æstu infirmitatis corporeæ: sed consolari meruit angelorum præsidio et sanctorum omnium suffragio, quos invocare non cessabat etiam in ægroto corporis ergastulo. Verum astantibus circumquaque utriusque sexus Christo famulantibus, qui ad decessum tantæ matris atque virginis convenere ex vicinis et longinquis regionibus, dolor ingens, mœror et singultus erat omnibus, quoniam videbant se frustrari nimio solatio, licet essent fidentes quod ejus semper in cœlis devotissimo tuerentur patrocinio. Inter hæc conversa ad eos qui assidebant sibi presbyteros, unctionis oleum et communionem expe-

(3) Anno circiter 690, siquidem Hunegundis de sacro fonte levata est a B. Eligio qui anno circa 660 ad superos migravit. Memoratur Hunegundis in additionibus ad Usuardum et in martyrologiis Benedi-

cti, Dominumque suimet misereri totis viribus exoravit. Sic tandem Dominici corporis et sanguinis viaticum sumens, roseo vultu et decora facie, velut præsentanda regi regum in cœlesti thalamo imperat cunctis personare dulces et hymnidicos melos psalmodiæ, dicebatque inter cætera quasi prominens ex cilicio et cinere : « Adsum ego, Christe, tua famula, veni rogo, rex piissime, atque me benigne suscipe. » Cumque in hujuscemodi voce ab hora noctis media usque ad horam diei tertiam persisteret, illico cum immenso lumine odor suavissimus astantium ora perculit, ita ut vix possent subsistere præ lumine, licet essent vigorati balsameo aromatum spiramine. Namque vox cum magno lumine etiam fertur descendisse, quæ dum omnibus terrorem intulit, minus ulli se cognoscibilem præbuit, sed quid aliud videtur edicere, quam quod fertur proloqui cuique sanctæ animæ? Infit enim : Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea et veni. Amica videlicet per amorem, columba per simplicitatem, formosa per morum pulchritudinem, etc.

18. His et aliis hujuscemodi sancta atque felix anima dulcorata solaminibus viii Kalendas Septembris (3) migrasse creditur ad Dominum, qui est solus sine principio regnans in unitate et trinitate perfecta Deus nunc et semper et in omnia sæculorum sæcula. Ipsi gloria, laus et jubilatio, honor et imperium per omnia sæcula sæculorum. Amen.

etino et Gallicano viii Kalend. Septemb., tametsi ob festum S. Ludovici ejus officium a canonicis Augustæ Veromanduorum in diem sequentem transfertur.

BERNERI ABBATIS

DE TRANSLATIONE CORPORIS S. HUNEGUNDIS VIRGINIS

APUD VIROMANDUOS.

(Apud Mabill. Acta SS. ord. S. Bened., Sæc. V, p. 213.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Sanctæ Hunegundis virginis et sanctimonialis Humolariensis Vitam exhibuimus in Sæculo II Benedictino, eamque Bernero abbati auctori tribuimus. Id vero constat ex subjecta translationis historia, quam unius ejusdemque scriptoris fetum esse demonstrant hæc verba num. 9 : « His præmissis de vita et actibus sæpe dictæ gloriosæ virginis, ratum duximus pauca subscribendo describi miraculorum insignia. » Atqui Bernerus translationem litteris mandavit, idque contestatur Anonymus in subsequenti libello De mutatione corporis S. Hunegundis : « Cujus inventionis, inquit num. 2, necnon et translationis descriptionem, simulque miraculorum insignia, inibi divinitus declarata, volentibus agnoscere, claro stylo loculentoque sermone studeat elucubrare piæ memoriæ domnus abbas Bernerus, qui Deo disponente, primus successit locello, » etc. Et sane idem utrobique stylus ac genius, nisi quod in translatione ac miraculis, quæ testis auritus aut oculatus scripsit, certior est ejus auctoritas quam in Vita quæ trecentis ab Hunegunde annis ab eo scripta est. Antequam plura de eodem Bernero scribamus, nonnulla de Berta Humolariensi antistita primæ translationis auctore prælibanda sunt.

2. Fuit hæc post mariti obitum Remis « sub beatissimæ Dei Genetricis tutela, suscepto velamine » Domino consecrata. Id in S. Petri parthenone factum scribit recentior Humolariensis monachus, qui anno